

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ХАРЧОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ
МІНІСТЕРСТВО АГРАРНОЇ ПОЛІТИКИ ТА
ПРОДОВОЛЬСТВА УКРАЇНИ
НААНУ ННЦ ІНСТИТУТ АГРАРНОЇ ЕКОНОМІКИ
ІНСТИТУТ ПРОДОВОЛЬЧИХ РЕСУРСІВ НААНУ

ПРОБЛЕМИ ЕКОНОМІКИ
ПІДПРИЄМСТВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

Матеріали X (Ювілейної) Міжнародної
науково-практичної конференції, присвяченої 130-річчю НУХТ

23-24 травня 2014 р.

Тези доповідей

Київ НУХТ 2014

КРИЗА – СКЛАДОВА ЦИКЛІЧНОГО РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНИХ СИСТЕМ: ЕТИМОЛОГІЧНИЙ ПІДХІД

О.В. П'янкова, канд. екон. наук

Національний університет харчових технологій

Швидка мінливість умов існування суспільства, що стає все більш притаманною для ХХІ століття, актуалізує дослідження кризи як складової циклічності розвитку системи. В даному контексті цілком природним є неабиякий інтерес науковців до етимології поняття «криза».

Відносно новий для економічної науки термін має багатовікову історію та родом з античних часів. Огляд джерел свідчить про неабиякий інтерес до нього, проявом чого є згадки про кризу в роботах давньогрецьких дослідників.

За свідченнями науковців «криза» має давньогрецькі корені. Саме від слова «krinein», що первинно визначало стан існування, котрий передбачав процес перевірки, відокремлення, прийняття рішення, очищення, сортування,

походить іменник, що позначає «час прийняття рішення», «складний перехідний стан». Греки використовували термін «криза» у трьох концептуальних напрямках:

- у медицині, для позначення вирішальної стадії хвороби, після якої настає якісна зміна фізичного стану організму хворого як системи;
- у драматургії для акцентування уваги глядача, пояснення загострення конфлікту головного героя та актуалізації потреби вибору між загибеллю, фізичною або духовною, чи оновленням, очищенням, перетворенням людини;
- в історичному сенсі, як період змін, що необхідні для подальшого поштовху у розвитку суспільства як системи взаємовідносин, відмову від старого та формування нового суспільного ладу.

Дослідження сутності поняття «криза» виявило значну суперечливість щодо його трактування у різних мовах світу. Сучасні етимологічні словники пропонують розмаїття обґрунтувань первинного значення терміну «криза»:

- у давньогрецькій мові – це просіювати, розподіляти, визначати, судити;
- індоєвропейські джерела свідчать, що саме криза очищає, спокутує вину,
- німецька мова трактує кризу як переломний момент, результат, поворотний пункт у розвитку соціальних систем;
- криза по-китайськи – 危机 (вейцзи) позначається двома ієрогліфами, що об'єднують загрозу (небезпека, круча, смертельна небезпека) для подальшого існування та можливість (початок, корінь, механізм, важливий момент, таємниця) для оновлення та розвитку системи.

В свою чергу, до більшості мов Європи термін потрапив з латинської, в перекладі з якої позначає відстань, різницю, здатність розрізняти, вирішальний момент для прийняття життєвих рішень, критичне становище, загрозу, випробування.

В українській мові слово «криза» з'являється в першій половині XVIII сторіччя завдяки впливу німецької науки та культури. В українському розумінні поняття «криза» донедавна несло лише негативний зміст, пов'язаний з великим ризиком для подальшого існування. Лише сьогодні науковці та практики розглядають кризу як випробування та поштовх, що при достатній міцності та концентрації зусиль створить нові передумови для подальшого розвитку.

Отже, на підґрунті етимологічних досліджень пропонуємо розглядати кризу як процес переоцінки, очищення, визначення подальшого шляху розвитку системи.

Доречно відзначити, що поняття «криза», активно застосовуване в XVII-XVIII сторіччі лише до процесів суспільного розвитку, в економічній науці з'явилося лише у XIX сторіччі. Сьогодні формує нове сприйняття кризи, розуміння її як закономірного етапу циклічного розвитку соціально-економічних систем, під час якого під впливом екзогенних та ендогенних факторів загострюється протиріччя, посилюється конфліктність, зростає

загроза для подальшого існування, актуалізується розуміння потреби прийняття рішень, здатних перетворити, оновити систему, дати їй поштовх для подальшого розвитку.